

Bože słowo za nas

Ježus Chrystus praji: „Ja sym durje; štož přez mje zastupi, budže zbóžny.“ Sónje Jana 10,9

Ludžo pytaja za zbožom. Chlěba mamy dosć, drastow dosć a nadosć. Hišće ženje njeje so nam tak derje šlo kaž džensa. Cyle industrije poskićuja swoje produkty z nadźiju, zo su ludžo zbožowni, hdyž sej kupja: awta, jězby, drasty, knihi, strowotu, televizor... Hač su zbožowni, hdyž su swoje pjenjezy wudali? Zbožowniši hač prjedy? Něchtóž-kuli to přespi, hdyž zbože wo durje kłapa.

Swjate pismo njerěči wjele wo zbožu, skerje wo zbóžnosći. Tuta zbóžnosć je wěčne wumóženje. Po tutym času ze swojim zbožom a njezbožom přińdže Bože kralestwo: čas bjez starosćow, bjez nuzy a chorošćow, bjez sylzow, bjez hrěcha. Tole je zbóžnosć. Tuta

zbóžnosć pak njeje jenož wěc přichoda, kotruž tak a tak dopokazać njemóžemy. Wona so započina w tutym času, w našim žiwjenju. Zbože a zbóžnosć: W našej serbskej rěči matej wobě słowje samsny korjeń: z Bohom. Štóž je z Bohom, tón je zbožowny, tón je zbóžny.

Ježus Chrystus praji: „Ja sym durje; štož přez mje zastupi, budže zbóžny.“ Je tež někajkeho puća do zbóžnosće nimo tutych durjow? Husto su so mje hižo prašeli: Kak to je, přińdu tež njewěriwi do njebjes? Čehodla poprawom nic? Su woprawdže wšitcy cí, kiž njewěrja, zhubjeni? Wotmołwu potom někak tak: Hač je Bóh za njewěrjowych přiřadował někajke durje do zbóžnosće nimo Jezusa Chrystusa, to

my njewěmy. Nam pak je wón puć pokazał, kotruž je Chrystus. Přez tute durje zastupimy do zbóžnosće a namakamy woprawdžite zbože w swojim žiwjenju. Naš nadawk njeje, sej hłowu lamać wo cuzych ludžoch abo wo jich wosudže spekulować. My mamy kročić po tym puću a zastupić přez te wrota, kotrež je Bóh nam pokazał. W serbskim přisłowje rěka: „Cyrkwinske durje su do njebjes wrota.“

Zastupić přez durje, kotrež su Ježus Chrystus. Što to rěka? Mamy jeho za swój příklad měć a za nim kročić. Ježus je lubował bohatych a chudych, džěci a dorosćenych, mužow a žony, pobožnych a pohanow. Jeho wulka lubosć je zakład wšitkeje praweje lubosće na zemi.

Ježus pak njeje jenož příklad za nas, ale wosebje a hłownje je naš wumóžnik. Wón je nas wuswobodził wot hrěcha a winy přez swoju smjerć. Tež moju winu je wón njesl.

Swjate pismo nam tež praji, što nam njezbože přinješe: Lubosć pobrachuje w našim žiwjenju. Wina nas puta. Serbske přisłowo praji: „Čert laka při drjewjanych durjach runje tak jara kaž při zlotych.“ Njeje tu rozdžela: Chudy a bohaty stej taj w samsnym strachu, swoje zbože a swoju zbóžnosć zhubić. Přez Jezusa pak dóstanu lubosć a moja wina so mi wotewza. Tole su durje, přez kotrež mamy zastupić, zo bychmy z Bohom byli. To je zbože. To je zbóžnosć. **Jan Malink**

Druhe zetkanje ewangelskich Serbow w Delnjej Łužicy

Wšojedne, kak je rěkało zetkanje serbskich ewangelskich křesćanow z Hornjeje, Srjedźneje a Delnjeje Łužicy w blótowskej Brjazynje srjedź junija, hač je to był 52. serbski ewangelski cyrkwinski dzeń abo druhi zhromadny hornjoserbsko-delnjoserbski cyrkwinski dzeń. Wažne je, zo zetkachu so zaso raz ludžo z cyleje Łužicy, hač nětk rěkaja hajaki abo jojaki a to w šwarnej ličbje. Škoda, zo njeje telko kemšerjow puć do Brjazyny namakało, kaž je němski scělak Antenne Brandenburg svojim připoslušarjam rozprawjał, mjenujcy wo stotkach serbskich kře-

sćanow, kotřiž su cyrkwinski dzeń swjećili.

Rjany stary Brjazynski Boži dom běše wobsadzeny z kemšerjemi z Hornjeje, Srjedźneje a Delnjeje Łužicy, z hosćimi z Čěskeje a Pólskeje, a derje tež běše, zo móžachu ludžo, kotřiž njemóžachu na wjeršk cyrkwinskeho dnja, na swjatočne kemše, přińć, doma při radiju sluchać na dobre předowanje hornjoserbskeho superintendenta Siegfrieda Alberta a na delnjoserbskeho předarja Jura Frahnowa, na rjane spěwanje džěci z Pólskeje a z Łužicy, kotrež dirigowaše knjeni Elikowska-Winklerowa. Džak slu-

Kemše na serbskim cyrkwinskim dnju w Brjazynje

ša tehodla scělakomaj mdr a ORB, kotrež kemše přenješeštej.

Posledni zhromadny cyrkwinski dzeń swjećeše so hižo před wjace hač 30 lětami w l. 1961 w Delnjej Łužicy. Tola njeběše to jeničke

zetkanje mjez serbskimi ewangelskimi křesćanami. Tak wobdžělichu so někotři z Blótow a z Berlina na cyrkwinskim dnju w Klětnom, a hornjoserbscy člonjo serbskeho ewangelskeho towarstwa přijědžechu na ↵

Druhe zetkanje ewangelskich Serbow ...

serbske kemše do Wětošowa. Woni zeznajomichu pak so tež mjezsobu na wulkim němskim ewangelskim cyrkwiskim dnju w Lipsku, hdžež mějachu zhromadne stejisko a kemše. Snadž budže tajke něšto znowa na němskim cyrkwiskim dnju w Stuttgarće možno?

„Žohnuj nas Serbow“, spěwaše chór Łužica a spěwaše to tež Bernd Pittkunings a to we woběmaj rěčomaj, hornjo-a delnjoserbsce. Runje tak by so dyrbjal

spěwać kěrluš na přichodnym cyrkwiskim dnju.

Mi je so tuto zetkanje ewangelskich Serbow jara spodobało. Škoda, zo njeje so wjace ludźi z wjeski a wokoliny wobdźěliło tak kaž swěrna serbska kemšerka, 84lětna Marja Bosanowa, kotraž bě z kolesom ze susodnych Gorow přijěla, a to wězo w rjanej pyšnej burskej drasce.

Tekst a foto:

Siegfried Malk,

člon džěloweje skupiny Serbska namša

Serbski bus 1998

Lětuši serbski bus pojedže, da-li Bóh, njedzelu, 13. septembra, do Českeje.

7.00 hodź. wotjězd w Budyšinje na znatym městnje pola Auto-Flack; 10.00 hodź. česko-serbske kemše w Železnym Brodže; 19.00 hodź. nawrót do Budyšina.

Nam wšěm znaty farar Hloušek nas w swojej ródnej wsy Vesec pod Kozakom powita, a jeho swój

ba chce nas na popołdnej bjesadze pohosćić. Wječornu nutnosć změjemy w rjanej cyrkwi w Jablonné.

Přizjewjenja su hišće možne pola superintendenta na w. Gerharda Wirtha, Budyšin, telefon (03591) 60 21 26. Jězba plaći 50,- hriwnow.

„Zdzerž, Knježe, swoje słowo nam“

Tute hrono nas na serbski cyrkwinski dzeń do Brjazny w Delnjeje Łužicy přeprósowaše. Podachmy so z busom z Budyšina na puć přez Wojerecy, Gródk, Choćebuz a dojedźechmy do Brjazyny. Po měrnej jězbje běchmy dočasnje dojěli a tak wužichmy čas a sej wjes wobhladachmy, tež lubych znatych, kiž njeběchu z nami přijěli, powitachmy. Zwony nas w 10 hodźinach do cyrkwy wołachu. Zastupiwszy běch zadziwana nad napohladam tuteje cyrkwy. Je to starožitny Boži dom a stawizny tuteho Božeho domu popołdnju zhonichmy. Cyrkej so pjelnješe z wopytowarjemi z Hornjeje a Delnjeje Łužicy, pisany to wobraz přez pyšne serbske drasty. Delnjoserbski chór „Lužica“ nas z kěrlušom powita, a po tym wosada mócnje delnjo-a hornjoserbsce spěwaše. Liturgiju a předowanje měještaj předar Frahnaw a superintendent Albert. Boža služba so tež přez rozhlós přenješe, tak zo móžachu Serbja, kiž njeběchu sobu do Brjazyny přijěli, ju dožiwjeć.

Po kemšach postrowichu nas naši hosćo. Farar Hloušek, kiž wopytuje nas hižo wjelelět ze swojej mandželskej, posrědkowaše wutrobny postrow wot Bratrowskeje jednoty. Tež farar Strádal, hižo wjelelět z našim hosćom, nas postrowi.

Přeprósyo zaso nas Serbow do swojeje domizny.

Lětsa běchu tři němske cyrkwy zastupjene: bramborska, šleska Hornja Łužica a sakska krajna cyrkej.

Z Pólskeje běchmy dostali luby postrow wot dr. Zbig. Gajewskeho, a z Poznanja běše mjez nami prof. Zalubiska. Wona je docentka germanistiki a tuž wona nas němsce postrowi.

Po kemšach podachmy so na farsku zahrodu a so čělnje posylnichmy. Tam rozmołwjachmy so wosebje z wopytowarjemi z Delnjeje Łužicy, tež hdyž mějach najprjedy swoje čezje, tola tež to so minješe a rozmołwa běše čila, a wjesele běše na kóždym boku.

Kaž kóžde lěto so tež lětsa ludowe spěwy spěwachu. Farar Malink nam wšelake zajimawe stawizny wo Brjazynje powědaše. Džěcacy chór z Delnjeje Łužicy a pólske džěci zhromadnje mały program poskićichu. Džěci spěwachu tak zahorjene, zo so jim wočka blyščachu. Na kóncu zaspěwachu serbsku hymnu a to wšě pječ štučkow.

Knjeni Elikowska-Winklerowa z wulkeje lubosće k serbskemu narodej wjele prócy naložuje. Jej sluša wulki džak za jeje džělo.

Mjez nami běchu žony w serbskej drasce. Marja Wirtec bě w ewangelskej drasce za holcy, a knjeni Hanka

Christina Klimowa, Martina Poracyna a serbski sup. w. Gerhard Wirth na cyrkwiskim dnju w Brjazynje

Foto: Malk

Tarankowa je sej ewangelsku swjedžensku drastu za wudate žony zešic dała. Serbske kantorki ze Slepoho a pyšne delnjoserbske drasty wobraz wobohaćichu. Dobry tykanc a kofej běchu we wosadnicy za nas přihotowali, kiž nam wšěm jara zesłodža. Wutrobny džak wšěm, kiž su to wšo wobstarali.

Po tym podachmy so zaso do Božeho domu na kóncnu zhromadźiznu. Kantor Šolta nas powita a nas nowy spěw nawučić: „Kak Chrystus nas lubo ma“ a my tak derje, kaž móžachmy, spěwachmy. Wón nam tež skrótko něšto wo stawiznach cyrkwy powědaše. Freski, kiž su na scénach a hižo 500 lět stare, wón nam rozkládže. Po tym knjez Pitt-

kunings swoje spěwy, kiž je wón Rogowej a Łakomej wěnował, zaspěwa. Předar Frahnaw nam něšto wo fararju Tešnarju a jeho předowanskich knihach přednješe. Tež tehdomniši čas a žiwjenje na wjeskach zapřija. Z Berlina bě knjez Pernak, kiž z Delnjeje Łužicy pochadža, přijěł a přednošowaše wo džěle fararja Tešnarja.

Na kóncu měješe kaž kóždy raz sup. Albert słowo a wón da nam Bože słowo sobu, požohnowa nas a wšitcy posledni kěrluš zaspěwachmy.

Podachmy so na dompuć w nadźiji, zo so bórže zaso zetkamy, hdyž nic prjedy, tak klětu we Wochozach na 53. serbskim ewangelskim cyrkwiskim dnju.

Hanka Chěžnikowa

Lube džěci!

Nětko mamy dołho požadane lětnje prózdniny. W někotrych zwjazkowych krajach su pak bórže zaso nimo. Započatk lětnich prózdnin je w jednotliwych krajach Němskeje a Europy wšelaki. To je derje tak, wšako bychy awtodróhi, prózdninske domy, hotele abo stanowanišća přepjelnjene byle.

Jeli pak Wam šěsć njeděl prózdnin njedosahaja, dyrbiš do južnišeho kraja přećahnyć. W Francoskej přežiwja džěci dwaj měsacaj lětnich prózdnin. W krajach Afriki wostanu džěci horcoty dla hač do třoch měsacow doma.

To pak je rjenje, budžeće sej myslić, tři měsacy na šulu njemyslić, žane domjace nadawki ani diktaty, nastawki a džěla.

W mnohich krajach Afriki kaž tež w chudych krajach Azije traje šulski čas jenož štyri lěta.

Štóz chce dale šulu wopytać, dyrbi šulski pjenjz płaćić. Wězo, tón móža jenož bohaći starši zapłaćić. A tak dyrbi jara wjele džěci z dzešać abo jědnaće lětami na džělo chodźić. Husto traje džělowy čas dzešać do dwanaće hodžin. Jako běhanski hólčec (Laufbursche), tkajer přestrěncow abo za šijenskej mašinu zasluža džěci snadnušku mzdu, kotraž lědma pomha, swójbu sobu zežiwjeć.

Myslu, zo chceće lědma z džěcimi Afriki a Azije měnić. Hdyž so w septembru nowe šulske lěto započnje, potom so zawěsće zaso na šulu wjeseliće.

G. Gruhlowa

Handrij Zejler

Lěčo

*Lěčo je tak lubozne
a so na mnje směje;
w lěci jara rjenje je,
dokelž wšitko kćěje.*

*Cyła zemja zawonja,
k wjeselu će wita;
Boži wětrik potula
džeće a žita.*

*Na tuce a w zahrodźi
džećelkojta trawa
wšelako so pisani,
wulka a tež mata.*

*Žiwjenja su wjesete
na štomach te ptački,
ryba w wodźi pluskoce,
zemju kryja wački.*

*Štóz so teho wjeseli,
štož nam lěčo dawa,
w tožu so rad njekomdźi,
ale zahe stawa.*

Kemšerjo na cyrkwinski dnju

Foto: Malk

Ewangelska fachowa šula za hladanje starych w Budyšinje

W aprylu 1992 založi so Ewangelska fachowa šula za hladanje starych w Budyšinje pod třěchu Diakoniskeje kubłanskeje akademije w Sakskej.

Wot tuteho časa ma wona swoje sydło we wosadnym domje na Hornčerskej 23, kotryž słuša ewangelsko-lutherskej wosadze swj. Pětra.

Wučerce přenjeje hodžiny, kn. Machowa a Leidlerowa, rozrisaštej, podpěrowanej wot sobudžećačerjow Pětrowskeje wosady, dobrowólnych pomocnikow, sponsorow, nimorjadnych docentow a jich swójbných, wjele nadawkow zdobom, na př. wuhotowanje šulskich rumnosćow, stajenje próstwy wo statne připóznace, zhromadne džělo z praksisowymi zarjadnišćemi a zarjadami a přihoty fachoweho wuwučowanja. Hižo 27.4.1992 započa so prawidlowna šulska wučba na tutej šuli ze 24 šulerjemi a šulerkami.

Wot tuteho časa je 143 absolwentow šulu wopušćilo a woni džělaja w zarjadnišćach za hladanje starych. Wosebje zwjeselace je, zo zasadźichu so někotři

z nich jako nawodza bydenskich wobłukow a mentorojo wot jich zarjadnišćow a naše džělo sobu podpěruja. Jako so w nowembrje 1996 Diakoniska kubłanska akademija Sakskeje ze wšelakorych přičinow rozsudži, nošerstwo tuteje šule woteđać, běchmy jara dżakowni, zo přewza nošerstwo fachoweje šule diakonisowy wustaw Emmaus w Niskej. Z tym zdđerža so jedna z dwěju jeničkeju ewangelskeju fachoweju šulow za hladanje starych w Sakskej. Nimo wuwučowanja a praktiskeho wukubłanja spytamy, ze swojimi šulerjemi křesćansku zhromadnosć praktikować. Fachowi šulerjo a fachowe šulerki wuhotuja zhromadnje z knjeni fararku Pappai měsacnje jónu abo dwójce rańšu nutrnosć, woni staraja so wo seniorow wosady na př. na chorobnym dnju abo při swjedzenskich skladnosćach.

Wot spočatka našeho džěla na Ewangelskej fachowej šuli za hladanje starych dožiwichmy płaćiwosć wuprajenja Mahatmy Gandhija: Jeli so wo džensniše staramy, stara so Bóh wo jutřiše.

Dželać a pućować w Israelu

Israel je kraj biblije, sławnych stawiznow, njewšednje pisaneje kultury a wotmjenjateje přirody. Zdobom je won kraj jereje zašlosće, rozdzělnych nabožinow a narodnosćow a po zdaću njeprěwinjomnych konfliktow. Štož njecha sej Israel wobhladować jenož jako turist z hoteloweje perspektiwy, ale štož chce so hlubšo zeznać z krajom a ludom, ma k temu składnosć we wšelakich projektach, zarjadowanych wot ewangeliskeje swobodneje cyrkwyje w Němskej. Zajimcam poskićuju so scěhowace móžnosće:

Dželo w kibucu

Kožde lěto w nalěcu a w lěcu pomhaja skupiny při ratarskim džele w israelskich wjesnych drustwach, tak mjenowanych kibucach.

Bohate žně w israelskim kibucu

Zwjetša zasadźuju so zhromadnje z israelskimi kibucnikami při hladanju rostlin abo při šćipanju tomatow, melonow a apfelsinow. Zastaranje a přenocowanje w kibucach je zawěšćene. Wšednje džela so něhdze pjeć hodzin, zbytk dnja je swobodny. Po džesać dnjach džela přizamknje so wjacednjowske přebywanje w Jerusalemj. Po přecu móžeja zajimcy hišće přidatny tydzień w Israelu wostać a po swoich předstawach po kraju jězdzić abo pućować.

Dlěšodobne dželo

Štož chce dlěši čas w Israelu přebywać, móže so přizjewić za wjaceměsačne dželo. Časowy poskitk saha wot třoch měsacow hač do cyłego lěta. Dželo je zwjetša hladanskeho razu, potajkim

Apfelsinowa plantaža kibuca w Galilejskej

Foće: priwatne

w džescownjach, starownjach abo direktnje w pomocpotřebnych swójbach. Bydlenje je ze stron israelskeho dželodawarja zawěšćene. Dželo přewodźuje so wot němskeje cyrkwiniskeje centrale w Jerusalemj, kotraž pomha tež při nastatych prašenjach a problemach.

Ciwilna služba

Młodzi mužojo smědža wěsty čas swoju ciwilnu službu wukonjeć w Israelu. Podobnje kaž při dlěšodobnym džele zasadźuju so zwjetša za karitatiwne a hladanske nadawki. Podpěru, pomoc a radu dostanu tež w němskej cyrkwiniskej centrali w Jerusalemj.

Pućowanje

Pućowanje so lětsa w aprylu ze skupinu džesać zajimcow přeni króć přewjedže. Dwě njedželi běchu popuću

po kćějacej krajinje Galilejskeje, w pusćinje při Mortwym morju a w Jerusalemj. Přenocowało je so zwjetša w młodownjach. Za dlěše jězby po kraju wužiwachu so wotnajaty mały bus a zjawne wobchadne sředki. Podobne pućowanje ma so každe lěto w po wjedrje přijomnym nalěcu přewjesć.

Wuměnjenja za wobdželenje při džele abo na pućowanjach su staroba znajmjeńša wosomnaće lět, dobry strowotny staw a woprawdžity zajim za Israel. Přeje so, zo bychy so wosebje křescenjo za poskićene projekty přizjewili, při čimž je podrjadowane, hač přislušeja ewangeliskej, katolskej abo hinašej křescanskej cyrkwi.

Nadrobniše informacije su dostać pola Krystofa Taranka w Budestecach (Christoph Tharank, Dorfplatz 9, 02692 Großpostwitz, telefon 035938/55811). T. M.

Jako chorobna sotra w Ugandze

Wot 25. měrca tuteho lěta je so Budestecanska wosadna Sabina Haase wot Neukirchnerskeho misiona do doma za čelnje zbrašene džěci a młodostne w Namutamba posłała. Dokelž dželaše wona hižo jónu 1995/96 16 měsacow jako chorobna sotra we wjesnej strowotniskej staciji na samsnym městnje, witachu ju wosebje wutrobiće a wona

měješe lědma čezow při přestajenju na hinaše klimatiske, socialne a kulturne wuměnjenja kraja.

Přenje tydzień je je přebywanja běchu napjeljene ze zeznajomjenjom nowych nadawkow, z rozmołwami a planowanjom w nawodniskej skupinje džescownje kaž tež z wuměnu nazhonjenjom z podobnymi zarjadnišćemi. Wosebje pomocne

bě, zo smědžeše Sabina tydzień w domje Christoffeloweho misiona za slepych w bliskosci Kampale dželać a wuknyc. Tu móžeše praktiske nazhonjenja za nawjedowanje džescownje kaž tež wjele pomocow za diagnostiku a terapiju zbrašenych džěci přewzać.

W jeje listach jewi so jara husto jeje wjesele a dzakownosć za to, zo smě tutu

službu w džescowni wukonjeć. Tak pisa mjez druhim: Je za mnje derje wědžeć, zo sym na prawym městnje. Scyla njeje samozrozumliwe naju njekomplikowane zhromadne žiwjenje z Mariju wot DMÁT, kiž džela we wjesnej strowotniskej staciji. (Wonej bydlitej hromadze w sotrowni DMÁT.) Je woprawdže jara derje, zo móžemoj na sebje sluchać, so mjez sobu podpěrować, zhromadnje so modlić, spěwać, so smjeć, pom- ☺

Jako chorobna ...

hać a so zrozumić. Chcyła bych so wšěm, kiž su mje ze swojey modlitwu abo na druhe wašnje podpěrowali, so wutrobnje džakować.

Bóh je woprawdže puće runał a wón nam wjace njepricipěwa, hać móžemy njesć. Ja pytnu husto swoje hranicy w džěle, kotrež njejsym wuknyła, w druhej kulturje, w problemach abo njedorozumjenjach. Runje na městnje, hdžež so njewěsta čuju, móže Bóh započec.

Je ćežko, wopisać džěny w džěsćowni, dokelž je kóždy džěń hinaši. Naše džěći wuknu, kóždy po swojim zbrašenju, najnužniše aktiwity wšědnego žiwjenja, kaž na př. na hornčić, pomhać rjedzić, w zahrodce džělać, rajs a buny wuběrać, sej mjezsobu při myću pomhać abo so wo zwěrjata starać (kokoše z čipkami, kozy, kruwa). Z operaciju abo z ortopediskimi pomocnymi srědkami móže so džěćom pomhać, tak zo móža so pozdžišo do swojich swójbow wrócić.

Nimo wjele organizatorskich nadawkow je za Sabinu wosebje wažne, zo nazhonja džěći jeje wosobinsku přichilnosť.

Chcemy jej za jeje dalše džělo Bože žohnowanje a strowotu přeć. **R. a Chr. H.**

Čitarjo pisaja

Wulce česceny knjez superintendent, Wam a tež wšitkim čescenym a lubym ewangelskim duchownym a tež wšitkim lubym Serbam z Hornjeje a Delnjeje Lužicy a hosćom z wukraja, zhromadženym na serbskim ewangelskim cyrkwiniskim dnju w Brjazynje 20. a 21. junija 1998, wjele nanajwutrobnjšich postrowow a zhromadnych modlitwow z Wami sćeel Waš pólski přećel w swojim mjenje a tež w mjenje cyleho Towarstwa Pólsko-Serbołužiskeho z Warszawy, Wróclawja a Poznania

Zbigniew Gajewski

Starej pomnikaj w Husce

Njedawno přewjezechu w Husce starej narownej kamjenjej wosadneju duchownej z pohrjebnišća do cyrkwje. Naprawa bě trěbna, zo byštej so wot wjedra hižo chětro škodowanej pěskowcowej pomnikaj před dalším rozpadom wuchowali.

Je to hižo druhi króć, zo so přewježeštej. Něhdysteještej na fararjowymaj rowomaj na starym kěrchowje, kiž bě wosrjedz wsy wokoło cyrkwje. Před něhdže lětstotkom, hdyž so kěrchow zruna, postajištej so na nowym pohrjebnišću na kromje wsy. Nětko, zaso lětstotk pozdžišo, namakaštej drje swoje doskónčne městno w cyrkwi. Jedna so wo pomnikaj z 18. lětstotka za duchownej Reiniša a Nowaka. Matej Reiniš bě Delnjoserb, rodzeny 1671 w Dołgecach, a farar w Husce wot 1706 hać do swojeje smjerće 1744. Handrij No-

Serbske hrónčko na pomniku za Handrija Nowaka

Foće: Jürgen Maćij

wak bě jeho přichodny syn. Wón pochadžeše z Husčanskeje wosady, hdžež bě so 1706 w Drječiny narodził. W Husce bě najprjedy pomocnik swojeho přichodne-

ho nana a po jeho smjerći jeho naslědnik we farskim zastojnstwje. Skutkowaše nimale połlětstotka we wosadze, wot 1734 hać doswojeje smjerće 1780.

Pomnik za Mateja Reiniša je bohaće wudebjeny z jandželkom, palmowymaj wječhlomaj a ornamentami. Pomnik za Handrija Nowaka je jednoriši, ma pak za to wosebitostku. Na zadnjeje stronje je w starym prawopisu zadypane serbske hrónčko, kiž bě sej jako heslo za swoje pohrjebne přědowanje wupytał:

Jeho wuzwoleny tekst:

Psalms 31. V. 6.

Do twojeju rukow poruču ja mojeho Ducha, ty sy mje wumohi, Knježe, ty swěrnny Božo.

Hrónčko je přez to hódnotne, zo je najstarše hać do džěnsnišeho wuchowane serbske napismo na narownym pomniku. Wšitke dotal znate pochadžeja z młódsich časow. Pomnikaj stej nětko z dalšimi historiskimi drohočinkami postajenej we wotdžělenej rumnosći Husčanskeje cyrkwje. Serbski napis pak bohužel widžec njeje, dokelž je zadnja strona přiwobročena k scěnje. Derje by było, hdy by so powěsnyło pódla pomnika foto serbskeho hrónčka z krótkim wujasnjenjom.

Trudla Malinkowa

Pomnik za fararja Mateja Reiniša

Cyrkej Našeje lubeje knjenje w Drježdźanach – městno ekumeny

Němcy ju mjenuja Frauenkirche. To wšak njeje cyrkej jenož za žony, ale wona je poswjećena „najrjeńšej wšěch žónskich“, maćeri Božej Mariji.

1020 hižo steješe w tehdy serbskej rybarskej wsy Drježdźanach mała kapałka. W Mišnje běše katedrala biskopa. Wokolne wsy kaž Zadoł, Brěznica a Drježdźany mějachu swoje cyrkwički. Tež dale do Milčanskeje krajiny, Hornjeje Łužicy, běchu po „dróze biskopa Bena“ misionarajo přišli a měrliwje kraj za křesćanstwo dobyli. Tak nastachu wosady w Biskopicach, Hodźiju, Chrósćicach a Budyšinje.

1216 dóstachu Drježdźany měšćanske prawo. Kapałka NLK bě dawno hižo přemała a bu z kamjenja w romaniskim stilu znowa natwarjena. 1477 powjetsichu ju z gotiskim chórom.

1539 připadnychu Drježdźany lutherskej reformaciji a cyrkej Našeje lubeje knjenje bu protestantska. Hačkuli njehraje česćowanje maćerje Božej w ewangelskej cyrkwi tajku rólu kaž w katolskej, wobchowa cyrkej tola swoje přenjatne mjeno. Mnozy wulcy swojeho časa buchu na jej přislušnym kěrchowje pochowani, mjez nimi sławny hudźbnik Heinrich Schütz (1585-1672). Na spočatku 18. lětstotka bu cyrkej tak wobškodžena, zo wobzamknychu dospólny nowotwar.

Nowa cyrkej Našeje lubeje knjenje bě 40 króc 40 metrov wulka a podobna na kamjentny zwón. Na štyri tysacy ludźi móžeše so w njej zhromadzić. Hdyž Prusojo w Sydomlětnej wójnje pod „Starym Frycom“ Drježdźany potrělachu a při tym Křižnu cyrkej a 416 wulkich chěžow zničichu, wotrazychu so wjele kulow na kupoli marianskeje cyrkwe, jako by kamjentny twar chcył wobydlerjam města rjec, zo mać Boža jich škita. Cyrkej wosta pycha Drježdźan a sakskich protestantow.

1933, hdyž bě Hitler k mocy přišoł, bu cyrkej NLK w Drježdźanach srjedzišćo „wuznawanskeje cyrkwe“. Ta běše jara kritiska napřećo prawicarskemu režiměj nacijow. Jeje superintendent Hahn w Drježdźanach bu tehodla wjackróc do jastwa sadženy a skónčnje ze Sakskeje wupokazany. Hitler pomjenowa „reichsbiskopa“ Müllera a chcyše cyrkwi NLK titul „Drježdźanski dom“ dać. Tola wobydlerjo města so temu spjećowachu. Cyrkej wosta Cyrkej našeje lubeje knjenje.

W hrózbnej nocy na popjelnu srjedu 1945 zbombardowachu anglo-ameriske lětadla krasne kulturne město Drježdźany do procha a popjeła. Bě, jako bychu městu wulki křiž z popjeła na wobličo sćinic

chcyli. Dwaj dnjej po nadpadže, 15. februara, sypny so tež wupalena kupola cyrkwe NLK.

45 lět mějachu rozpadanki z wulkej hromadu kamjeni swědčić wo wonjej surowej nocy. Hnydom po wójnje drje namakachu so w Drježdźanach ludžo, kotřiž chcychu nowonatwar podobnje kaž wuporjedjenje Dwórskeje cyrkwe, džensnišeje katolskeje katedrale, spěchować. Za to zarjadowa so samo loterija. Tysacy kamjenjow zhromadžachu a nakopichu, ale knježićeljo w NDR njechachu cyrkej znowa natwarjeć dać. 1952 chcyše wyši měšćanosta Drježdźan nowy socialistiski kulturny dom na městnje cyrkwe stajić a 1958 měješe tam nowy bydleniski blok nastać. Tola zarjad za škit pomnikow to tehdy zadžewa. W Lipsku wšak bě Ulbricht rozbučnjenje uniwersitnej cyrkwe přesađił.

Z dnja 13.2.1982 schadźowachu so při ruinje cyrkwe NLK dale a wjace wosebje młodych ludźi, zo bychu njespominali jeno na žalostne zničenje města, ale so ze swěčkami pod bibliskim heslom „mječe na radlicy“ (Jez. 2) za měr a wotbrónjenje zasadźowali. Skónčnje bu to dale a sylniša demonstracija přećiwu totalitarnej diktaturje a wjedžeše k měrliwjej rewoluciji 1989. Hač tež to njeje patronka cyrk-

wje, Naša luba kjeni, dopomhała?

Hnydom po přewróće, 13. februara 1990, je so byrgarska inciatywa za znowanatwar cyrkwe NLK w Drježdźanach konstituowała. Po přihłosowanju synody ewangelsko-lutherskeje cyrkwe Sakskeje 27. meje 1990 bu dowolnosť za nowonatwar data. Nětko so ze wšelakimi iniciatiwami (mjez druhim wot sławného pozawnisty Güttlera, města Drježdźany a Drježdźanskeje banki) mócnje na cyrkwi twari. Móhł rjec wot pincy twar rosće: W kryptce wotměwaja so hižo wšelake pobožnosće a koncerty. Ludžo je rady wopytują. Modlitwy wo měr pokročuju zetkawaja so předewšěm młodži ludžo ze 17 wšelakich cyrkwinnych skupin k ekumeniskim Božim službam kóždy pjatk wječor we 18 hodž. Temy wječornych zetkanjow su biblisko-misionariske, towaršnostno-socialnokritiske. Hosćo po zetkanjach su z ekumeny, studentskich wosadow, ewangelsko młodžinskeho džěla a dekanatneje katolskeje młodžiny.

Wosebita ekumeniska pobožnosť, na kotrejž budžeja młodostni a dušepastyrjo ze wšelakich krajow Europy wobdžěleni, budže pjatk, 4. septembra 1998 18 h. Na nju přeprašamy tež serbskich ewangelskich a katolskich wěriwych.

M. Salowski

Z cyrkwinskeho žiwjenja

Budyšin. Znata hladarnja w Budyšinje na Židowje wobsteji hižo 125 lět. Wona ma džensa wotnožce w Sćijcach a w Małym Wjelkowje.

Pančicy. Wutoru, 23. junija,

wotmě so w hač na poslednje městno wobsadźenej klósterskej cyrkwi ekumeniska nutrnosť ze swjećacym biskopom Weinholdem a sakskim krajnym biskopom Kreßom, kotryž měješe tež předowanje.

Prajene je tebi, čłowječe, što dobre je a što Knjěz wot tebe žada, mjenujcy Bože słowo dźeržeć a lubosć wopokazać a ponižować so před swojim Bohom. Micha 6, 8

Prědar Juro Frahnow a serbski superintendent Siegfried Albert na kemšach w Brjazynje Foto: Malk

Swjedženski čah we Wochozach

Foto: Bigonowa

555lětny wjesny jubilej

Wochožanska gmejna woswjeći wot 5. do 7. junija swój 555lětny wjesny jubilej. Historiski swjedženski čah z 15 wobrazami a 150 sobuskutkowacymi předstaješe wopytowarjam wuwiće wsy.

W swjedženskim čahu bě tež Wochožanska ewangeliska wosada zapřijata. Wona demonstrowaše wołtarny wobraz drjewjaneje cyrkwički w Sprowjach ze

swjatym Měrcinom a w l. 1978 rozbuchnjenu tykowanu cyrkej w Čelnom, kotruž pokazowachu w modelu. Fararka Christa Schröder wobdźěli so tež na swjedženskim čahu a přewodžeše fararja Bogumiła Šwjelu, kiž skutkowaše tu wot lěta 1908 do 1913 za fararja. Cyrkwinu chorhoj njeseše konfirmand Christoph Mihan z Hamora.

E. Bigonowa

Redakcija Pomhaj Bóh

Zmylk stał je so w junijskim wudaću. Druha štučka basnje M. Kubašec na stronje 4 ma prawje rěkać:

*Rólnik bě wón z čětom, dušu,
z rólniskej wón sylnej ruku
płuh do zemje ryješe,
dobře symjo syješe.
Bóh je prócu žohnował,
stotore jom płody dał.*

Spisar nastawka prosy wo wodaće.

Modlitwa

Wšehomócnny Knježe, smilny Wótče: Ze wšikich ludow sy sej wuzwolil swoju cyrkej, lud, kiž so tebi dowěrja. Tež naš serbski lud je twoje słowo słyšał. Džakujemy so tebi, zo sy nam přeco zaso pastyrjow a wučerjow powolał, kiž su twoje poselstwo wozjewili. Daj nam tež dale swoje słowo w serbskej rěči a prawe wužiwanje sakramentow.

Žohnuj wšitke sprawne prócowanja wo dobre zřadowanje našeho žiwjenja. Daj wyšnosći mudrosć a zamołwitosć. Tež tych, kiž noša zamołwitosć w serbskim žiwjenju, rozswěć ze swojim Duchom. Žohnuj wšitke sprawne prócowanja wo zdźerženje našeje rěče a wěry.

K tebi modlimy so za tych, kiž njemóžeja do Božeho doma přińć, dokelž su stari abo chori. Budź tež pola tych, kiž čerpja pod druhimi duchownymi a čělnymi nuzami. Wšitko zemske je zachodne, ty sam sy wěčný. W tutej nadźiji daj nam wostać džensa a kóždy čas. Hamjeń.

Naše nowiny a časopisy před 100 lětimi

Z Lubija. „Jězdny bjez hlówy“ loni nazymu ludźi na drózymjez Lubijom a Ebersdorfom w nócnych hodžinach trašeše. Wobydlerjo so tehodla w nocy wjacy na puće njezwěrichu, a tež nócny stražnik so dla nócneho šerjenje, kotrež bě wospjet wohladał, wotwłakowaše, swoju službu dale činić. Nětko je so Kunnersdorfskemu žandarnej poradźilo, šerjenje załapic. Wone je so při swětle jako stražnik Niederrottenheinskeho knježeho dwora spóznało. Kóždu nóc wón jězdneho konja swójeho knjeza sedlowaše a wo poł nocy po čichich wjesnych dróhach jěchaše. Zo by wěc hišće hrózbnišo činił, wón swój plachć přez hlówu sćeže, tak zo so jězdny po čmje „bjez hlówy“ być zdaše. Kaž so zda, je šerjacy stražnik tež připomocnikow při wuwjedženju swóich przyzłow měł. Wón změje so jich dla před sudom zamołwić.

SN, 16. julija 1898

nětko je za nimi tež jich swěrný přećel a towarš z młodostnych lět, justicny radźiciel Mósak Kłosopólski do wěčnosće zašoł. Ze žalobnymi začućemi znamjenitych mužow tamneho časa so minuć widžimy, w kotrymž črjódka studowacych Serbow serbski lud z wjele stowlětneho drěmanja strasy. Hižo tehdy před 70 lětimi Serbowstwu bliški kónc wěščachu.

Tamni wěšćerjo su hižo dawno wumrjeli, naše drohe Serbowstwo pak je nam Bóh čile a sylne zdźeržał. K serbskim młodźencam, kotřiž běchu wuzwoleni, ze sapatěj zahorjenosću w našim serbskim ludu narodnu mysl zbudzić, z kotrejež je so Serbowstwo znowa narodźilo, naš Mósak-Kłosopólski słušeše. Wón je jedyn z tych, kotřiž su před 51 lětimi „Maćicu Serbsku“ založili. Dla jeho napinaceje wulkeje džěławosće w jeho rěčnickim powołanju njeje jemu móžno było, so jako serbski spisaćel wuznamjenic. Stajnje pak je wón hotowy był, Serbow zakitać, hdyž so na nich w zjawnosći nadpady činjachu. Wospjet je wón we wjetšich němškich nowinach Serbow přećiwu njeprawym wobskóřbam a tukanjam ⇨

Mósak Kłosopólski †. Poslednje lěta je smjertny andžel mały rjad našich starých serbskich wótčincow nahle wuprózdnił. Naš Wjelan, Hórnik, Imiš, Domaška njejsu wjace mjez nami, a

Foto: K. A.

⇒ zakitował... Z nahladnej sumu je wón wudaće zhromadzenych Zejlerjowych spisow spěchował runje kaž je „Maćicy Serbskej“ wjetšu móc pjenjez woprowať, kotrejež naležnosće je wón tež wospjet jako jejny sobustaw bjez zapłaćenja z wuspěchom na sudnistwach zastupował...

SN, 6. awgusta 1898

Powěšće

Budyšin. Na krótkim wopyće w domiznje svojich prjedownikow poby w meji Vivian Taylor z Weimara w Texasu. Wona pochadza ze

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow; wudawaćel a zamołwity: Serbski wosadny zwjazk, adresa redakcije/Adresse der Redaktion: Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Postvertriebsnummer: F 13145; zamołwity redaktor: superintendent Siegfried Albert (tel./fax: 03591/481280); čišć: Lausitzer Druck- und Verlagshaus GmbH/Serbska čišćernja, Hornčerska/Topferstraße 35, 02625 Budyšin/Bautzen, zhotowjenje a rozšěrjenje časopisa Pomhaj Bóh podpěruje Domowina-Verlag GmbH Ludowe nakładnistwo Domowina, Sukelnska/Tuchmacherstraße 27, 02625 Budyšin/Bautzen; Pomhaj Bóh wuchaďa jónkróć za měsac. Lětny abonement plaći 10 hriwnow. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 1000 028 450, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

swójby Korle Teinerta z Duboho, kiž bě kantor serbskich wupućowarjow pod fararjom Janom Kilianom w léće 1854. Knjeni Taylorowa je člonka serbskeho towarstwa w Serbinje a dobrowólna pomocnica w tamnišim serbskim muzeju. Bě to hižo jeje třeći wopyt we Łužicy.

90lětny jubilej

Christoffelowy mision za slepych swjeći lětsa swoje 90lětné wobstaće. Farar Ernst Jakob Christoffel běše w léće 1908 w Turkowskej dom za slepych, čělnje zbrašenych a syroty založil. Z teho je so wuwila najwjetša pomocna organizacija za slepych, kotraž we wjac hač 100 krajach skutkuje. Čežišća džěla su operacije slepych w krajach třećeho swěta. Tam su slepi husto zacpěci abo zastorčeni, dokelž so jich chorosć jako Bože chłostanje wobhladuje. Kóždemu druhemu slepemu móže so z operaciju pomhać. Potrjecheni pak njemóžeja husto operaciju zaplaćić. Tež pobrachuja za tute operacije lékarjo. „Christoffelowy mision za slepych“ tu pomha. Džělo tuteje organizacije so z dobrowólnymi darami financuje.

Małe křescanske cyrkwje

Nimo ewangelskeje a katolskeje je w Němskej rjad mjeńšich křescanskich cyrkwjuow a zhromadzenstwow. Jich sobustawstwo je hižo léta poměrnje konstantne. Přehlad poda tuchwilne ličby člonow: nowojapoštołska cyrkej 400 000, swědko-

jo Jehowy 166 000, baptisća 87 000, metodisća 66 000, staroluterscy 40 000, mormonojo 36 000, křescanske zhromadzenstwo 10 000, Ochranowscy bratřa 7 200 menonića 6 500, Janska cyrkej 3 500.

T. M.

Přeprošujemy

01.08. – sobota

14.00 hodź. wosadne popoždnje w Klětnom (sup. Albert)

02.08. – 8. njeđzela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

10.00 hodź. kemše w Njeswaćidle (farar na w. Feustel)

11.45 hodź. nutnosć w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

08.08. – sobota

15.00 hodź. wosadne popoždnje w Hodźiju (sup. Albert)

09.08. – 9. njeđzela po swjatej Trojicy

14.30 hodź. wosadne popoždnje we Wulkich Zdžarach (sup. Albert)

16.08. – 10. njeđzela po swjatej Trojicy

11.45 hodź. nutnosć w rozhłosu (sup. Albert)

30.08. – 12. njeđzela po swjatej Trojicy

11.45 hodź. nutnosć w rozhłosu (sup. na w. Wirth)

06.09. – 13. njeđzela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (farar Malink)

13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)